5096

Minister van Buitenlandse Zaken (Luns) aan minister-president (De Quay), 4 sept. 1962.

Ik heb de eer u hiernevens toe te zenden te uwer strikt vertrouwelijke kennisname de chronologische lijst van de door de Amerikaanse regering sinds midden 1958 afgegeven verklaringen omtrent bijstand aan Nederland bij een militaire bedreiging van Nederlands Nieuw-Guinea zijdens Indonesië. Ik moge hierbij het volgende commentaar geven.

Midden 1958 werd het de Nederlandse regering duidelijk dat Indonesië zich ging voorbereiden op agressie tegen Nederlands Nieuw-Guinea. Nadat aanvankelijk de Britse en Amerikaanse regeringen aan onze betreffende analyses weinig geloof hechtten, zijn zij bij nadere bestudering der diverse gegevens tot de conclusie gekomen, dat inderdaad president Sukarno het plan had opgevat de wapens te laten spreken. Hierop zijn een aantal besprekingen, voornamelijk met de Amerikaanse regering, gevolgd waarbij de toenmalige Secretary of State, de heer Dulles, een duidelijk standpunt heeft ingenomen én voor wat betreft de onwenselijkheid enigerlei concessies aan Indonesië te doen én voor wat betreft de Amerikaanse houding bij agressie. De Amerikaanse regering is daarbij, zoals de heer Dulles enige malen verzekerde, zo ver gegaan als haar zonder formele verdragsverplichtingen mogelijk was. 'Logistical support' werd toegezegd en een schriftelijke overeenkomst inzake het verkrijgen van Amerikaanse faciliteiten voor het luchtvervoer van Nederlandse troepen naar Nieuw-Guinea werd afgesloten (en daarna enige malen bevestigd) en de Amerikaanse regering aanvaardde een 'added responsibility' in verband met de levering door Amerika aan Indonesië van oorlogsmateriaal. Het zenden van troepen is nimmer met zoveel woorden toegezegd, doch werd, zoals uit bijlage dezes zal blijken, zeer bepaald niet uitgesloten. Nog zij vermeld dat de Britse regering heeft doen weten dezelfde verplichtingen te zullen aanvaarden als de Amerikaanse.

Op grond van de bovengeschetste ontwikkeling heeft het toenmalige Nederlandse kabinet, evenals die daarop volgden, zich gerechtigd geacht ook publiekelijk te verklaren, dat Nederland rekende op militaire steun bij agressie, doch heeft steeds duidelijk gemaakt dat er geen verdragsverplichtingen bestonden. Daarbij heeft het kabinet laten doorschemeren, dat die militaire steun voornamelijk van Amerika werd verwacht. Nimmer zijn ten aanzien van deze herhaalde publieke verklaringen van de zijde van de Amerikaanse regering of Amerikaanse hoge functionarissen bezwaren aangetekend.

Hoewel de nieuwe democratische Administratie onder leiding van president Kennedy op desbetreffende vragen van Nederlandse zijde uitdrukkelijk heeft verklaard, dat er in de Amerikaanse politiek ten aanzien van Nederlands Nieuw-Guinea geen wijziging was ingetreden, is wel langzamerhand gebleken, dat gerechte twijfel omtrent de houding van het nieuwe Amerikaanse bewind tegenover eventuele Indonesische agressie moest worden gekoesterd. Het bleek namelijk dat de met name door minister Dulles gegeven duidelijke verklaringen, hoewel niet tegengesproken of ingetrokken, niet meer werden herhaald. Nadat Indonesië daadwerkelijk tot agressie overging, bleek, dat de Amerikaanse regering in feite een berustende houding aannam. Uit het uittreksel uit het laatste telegram op de bijgevoegde lijst blijkt, dat vanaf begin maart 1962 het voor de Nederlandse regering niet meer verantwoord was nog op Amerikaanse daadwerkelijke steun te rekenen. Vandaar dat ondergetekende de waarschijnlijkheid dat bij een openlijke aanval Nederland in feite alleen zou staan en geen steun zou verkrijgen, te groot heeft geacht om het risico te durven nemen het op een

Kenmerk: Buza Luns 126.982-7932 zeer geheim.
© NA, archief Minkol., dossierarchief ministerie van Koloniën en opvolgers 1945-111168
http://resources.huygens.knaw.nl/indonesischebetrekkingen1945-1969/Nederlands-indonesischeBetrekkingen1950-1963/Document/20573

openlijke oorlog, die geheel door Indonesië was voorbereid, te laten aankomen en hij heeft zich aangesloten bij de opvatting, dat het uitermate onbevredigende akkoord dat ons werd afgedwongen, diende te worden aanvaard.

Afschrift zend ik aan al onze ambtegenoten en aan de staatssecretarissen de heren Bot, De Jong en Calmeyer.

BIJLAGE

AMERIKAANSE VERZEKERINGEN INZAKE DE VEILIGHEID VAN NEDERLANDS NIEUW-GUINEA

1958

1. Dulles heeft op 27 mei aan dr. Van Roijen medegedeeld, dat 'the Dutch need have no concern, now or in the future, about the U.S. attitute toward an Indonesian military attack on Netherlands New Guinea' (ontleend aan telegram van State Department aan Young).

2. De VS heeft bij de wapenleveringen van de eerste helft van augustus wederom vooraf de Indonesische regering duidelijk gemaakt dat van gebruik van geweld tegen Nederlands Nieuw-Guinea geen sprake mag zijn. Young acht de VS 'pretty well committed'.

3. Op 7 augustus deelt Young mede opdracht te hebben het bovenstaande met klem te herhalen. Nasution heeft op 5 augustus aan Jones verklaard, dat noch de Indonesische regering noch hijzelf ooit een gewapende actie tegen Nederlands Nieuw-Guinea zullen doen ondernemen.

4. Op 17 september verzekert Dulles persoonlijk aan minister Luns in New York, dat het probleem Nederlands Nieuw-Guinea van 'vital importance' is voor de VS en dat de VS niet wenst, dat Nederland concessies doet. Minister Luns merkt op dat niet verwacht kan worden dat Nederland in geval van nood alleen de kastanjes uit het vuur haalt.

5. Op 18 september maakt Dulles in zijn rede in de Assemblée melding van het gevaar voor de vrede dat gelegen is in het door geweld willen veranderen van de status quo. Hij doelde daarbij met name op Nederlands Nieuw-Guinea, naar hij minister Luns van tevoren had verzekerd.

6. Op 30 september tijdens de officiële besprekingen van minister Luns met Dulles herhaalt laatstgenoemde dat Amerika geen concessies inzake Nederlands Nieuw-Guinea van Nederland wenst en wijst minister Luns er wederom op dat van Amerikaanse steun in deze naar buiten moet blijken. Allan Dulles zal pogen de deterrent zo sterk mogelijk te doen zijn. Herter geeft blijk van veel sympathie voor Nederlands standpunt.

7. Op 1 oktober geeft minister Luns aan Dulles een informeel memorandum o.m. omtrent de verzochte Amerikaanse verklaring tegen eventuele Indonesische agressie. Dulles zegt, dat de verzochte verklaring heel moeilijk te geven is, doch dat aan een tekst wordt gewerkt. Australië was inmiddels in ANZUS-vergadering tevreden gesteld door zijn pertinente verklaringen. Dulles stelt tekst op voor een voorlopige verklaring van minister Luns aan de pers. Op 7 oktober zal dr. Van Roijen nader worden ingelicht.

8. Op 1 oktober werd minister Luns door president Eisenhower, op diens verzoek, ontvangen voor een vertrouwelijke bespreking op het Witte Huis. Uit het betreffende rapport is het volgende van belang:
'Behalve Young was bij gesprek aanwezig generaal Goodpaster (stafsecretaris van de president). Young leidde mij in met te verklaren dat Nederlandse regering en ik persoonlijk

'gold star' verdiende zijdens Amerika vanwege de grote terughoudendheid steeds betoond ten aanzien van voor Nederland ongunstige Amerikaanse politiek en voor de grote steun die Nederland in en buiten NATO steeds aan Amerika heeft gegeven. Vandaar dat Amerika Nederland thans zoveel mogelijk diende te helpen. Hierna zei president dat hij door Dulles volledig was ingelicht doch prijs stelde op persoonlijke uiteenzetting mijnerzijds. Ik gaf hierop uiteenzetting langs de u bekende lijnen.
De president antwoordde met allereerst te verklaren dat hij niet verantwoordelijk is voor de zijns inziens te snelle emancipatie van Indonesië tot onafhankelijke staat en dat zijn voorganger en de toenmalige Amerikaanse regering hieraan schuld hadden. Wij plukken thans, zo zeide hij, de wrange vruchten van vroeger begane fouten. Hij had een minimum van vertrouwen in president Sukarno en de Indonesische regering doch onderschreef de politiek van het State Department om te trachten Indonesië van het communisme af te houden waarbij ik mijnerzijds vaststelde dat ook Nederland met deze doelstelling accoord gaat. Voor wat het schandalige Indonesische optreden betreft meende president dat Amerika wellicht dat meer steun aan onze vertogen zou kunnen geven. Hij legde een direct verband tussen de wapenleveranties en de kwestie Nieuw-Guinea en onderschreef de door de minister-president in Tweede Kamer gemaakte opmerking over de vermeerderde Amerikaanse verantwoordelijkheid. Inzake Nieuw-Guinea zeide hij te lang militair te zijn geweest om niet geheel gekant te zijn tegen een vaste voet krijgen van Indonesië op dit eiland. Daarbij was hij van oordeel dat Indonesië er geen rechten op kan doen gelden. Hij zeide te weten dat Dulles werkte aan een soort verklaring teneinde en de deterrent en de Nederlandse binnenlandse en buitenlandse positie te verstevigen en merkte hierbij op dat zulks niet gemakkelijk zou zijn gezien de noodzaak Indonesië niet te veel voor het hoofd te stoten. Nederland behoefde zich echter geen zorgen te maken voor wat betreft de Amerikaanse houding mocht het territoir onverhoopt worden aangevallen. Tenslotte zegde hij toe de gehele problematiek nog eens grondig met Dulles te zullen doorspreken……."

9. Op 3 oktober zegt de Amerikaanse ambassadeur Philips aan één onzer ambtenaren in New York, dat Nederland wel zeer tevreden kan zijn, omdat de posities ingenomen door Australië en Nieuw-Zeeland in ANZUS-verband voor Nederland in feite alle gewenste zekerheid oplevert.

10. Op 6 oktober bevestigt Casey dat Dulles in ANZUS-vergadering zeer positief had gereageerd op Casey's betoog.

11. Op 7 oktober ontvangt dr. Van Roijen van Dulles de tekst van de verklaring welke minister Luns publiekelijk kan gebruiken. (Daarin wordt o.m. gezegd dat minister Luns 'the deep concern of the Netherlands Government that Indonesia might use military force' heeft geuit.) Dulles verklaart tijdens het gesprek op een vraag van dr. Van Roijen, wat de VS zou doen in geval van een aanval:

> 'We are not in a position to make advance statements. I expect that if that occurs, we would give you logistical support and find other ways to help you. You could count on the same pattern as we have shown in other parts of the world. We acted as you know very vigorously in Lebanon and in the Formosa straits.'
> We kunnen 'in this case' geen definitieve beloftes in het openbaar doen, aldus Dulles verder, wegens het Congres.

De verklaring wordt op 8 oktober in New York aan de pers gegeven.

12. Op 8 oktober legt minister Luns met uitdrukkelijke instemming van de Amerikaanse regering de volgende publieke verklaring af:

> 'In de loop van een bespreking met minister Dulles heb ik uiting gegeven aan de diepe bezorgdheid van de Nederlandse regering over de mogelijkheid dat Indonesië militair geweld tegen Nederlands Nieuw-Guinea zal aanwenden. Minister Dulles verzekerde mij daarop, dat de VS, gelijk uit hun gedrag is gebleken, krachtig vasthouden aan het beginsel, dat territoriale veranderingen niet met geweld mogen worden doorgezet. En volgens de mening van de VS geldt dit beginsel evengoed voor de kwestie van de straat van Taiwan als voor soortgelijke problemen in andere delen van de wereld, met inbegrip van Nederlands Nieuw-Guinea. De heer Dulles voegde er nadrukkelijk aan toe, dat Amerika geen reden heeft om te veronderstellen, dat Indonesië de aanwending van geweld tegen Nederlands Nieuw-Guinea overweegt. Hij verwees in dit verband naar verklaringen die zijn afgelegd door de Indonesische minister-president, de minister van Buitenlandse Zaken en andere verantwoordelijke regeringspersonen, waarin gezegd werd dat geen geweld zal worden aangewend. En hij sprak het vertrouwen van de Amerikaanse regering uit, dat deze verklaringen de definitieve politiek van Indonesië weergeven'.

13. Van Australische zijde in Washington wordt vernomen dat Dulles in ANZUS-vergadering in ongeveer gelijke termen heeft gesproken, doch daarbij naast logistical ook political support heeft genoemd.

14. Young zegt op 18 oktober tijdens diner aan minister Luns, dat hij de zwenking van de VS terzake (van Nederlands Nieuw-Guinea) ten gunste van Nederland zeer belangrijk achtte, niet het minst gezien de inhoud van het gesprek Van Roijen-Dulles.

15. Strikt vertrouwelijke mededelingen op 6 november 1958 van Jandrey, wnd. assistant secretary for European Affairs aan medewerker van Van Roijen over het gesprek Dulles-Subandrio:

> 'Indonesië zou VS tegen zich vinden indien het geweld zou gebruiken voor verwezenlijking territoriale claims. Dulles noemde Suez. Hij nam echter aan, dat Indonesië niet tot geweld zou overgaan."We would be against it".'

16. Volgens Robertson zou Dulles i.p.v. 'it' gezegd hebben: 'we would be against you'.

16a. Gedurende de vergadering van de NAVO-Raad op 17 december 1958 verklaarde Dulles o.m. het volgende:

> 'He did not think that anything that the United States had done or was likely to do would appreciably affect the military power of the Indonesians as regards Netherlands New Guinea. As Mr Luns had pointed out, Indonesia was already well supplied with equipment from the Sino-Soviet bloc which was thereby gaining some influence over the policy of the Indonesian Government. He stressed, however, that the United States exerted its own influence in the most categorical manner against any effort to use force against Netherlands New Guinea. He had made it quite clear to the Foreign Minister of Indonesia that if they should use force they would have to face the opposition of the United States.'

17. Ambassadeur Young zegt bij overhandiging lijst wapenleveranties op 17 november 1958, dat Dulles laat weten, dat Amerikaanse regering zich bewust is door deze levering nog sterker

gebonden te zijn aan de politiek van 'hands off Netherlands New Guinea'. Herhaald werd 'we will not stand idly by if Indonesia attacks Netherlands New Guinea'. Young herhaalde wat minister Luns insgelijks in Washington was gezegd, dat het Nederland onverschillig moet zijn of Indonesië door Amerika bewapend wordt, indien hier maar aan gepaard gaat een belofte van steun aan Nederland zijdens Amerika bij een mogelijke aanval door Indonesië etc.

18. Ouder lid U.S.A.-ambassade te Canberra gaf hoog op van ernstige en herhaalde waarschuwingen van Dulles aan Indonesië, dat USA geen aanval op Netherlands New Guinea zouden tolereren (27-11-58).

19. Dulles heeft aan Couve de Murville bevestigd, dat Amerika Nederland steun zal geven bij eventuele aanval. Steunverlening nog niet in concreto uitgewerkt, doch wel onmiddellijk alle logistische versterkingen van Amerika te krijgen. (17-12-58)

20. In gesprek met minister Luns herhaalde Dulles op 18 december 1958 met nadruk, dat wij op Amerikaanse steun kunnen rekenen bij een Indonesische aanval op Nederlands Nieuw-Guinea. Dulles herhaalde enige malen (aan Merchant) dat er tussen Amerika en Nederland volledige uitwisseling van inlichtingen dient te komen. Met betrekking tot wapenleveranties bleek Dulles te voelen voor voorstel minister Luns, dat bij bespreking in NAVO-Raad het principe ware te aanvaarden, dat alleen landen, die de mogelijkheid hebben pressie op Indonesië uit te oefenen en die in staat en bereid zijn bij een eventuele agressie van Indonesië op te treden, wapens zouden kunnen leveren.

1959

21. Livingston Merchant tot Van Roijen: 'Reden, waarom wij ondanks grote bereidheid van Dulles geen duidelijke toezegging hebben kunnen verkrijgen is, dat het toezeggen van maatregelen op militair gebied niet mogelijk is voor het territoir dat niet door militaire verdragen wordt gedekt' (14-1-59).

22. Dulles heeft aan Young geseind, dat zijn standpunt niet was verzwakt met de woorden van Livingston Merchant tegen Van Roijen. Dulles heeft aan de Engelsen de Amerikaanse positie bevestigd (27-1-59).

23. Verslag Britse besprekingen aan Amerikaanse ambassadeur: Nu blijkt weer hoezeer Amerikaanse houding doorslaggevend. Ambassadeur vertelt strikt vertrouwelijk, dat copie gesprekken minister Luns-Dulles over Indonesië en Nederlands Nieuw-Guinea en de telegramwisseling terzake tussen Amerikaanse ambassade en Washington steeds worden gezonden aan politieke afdeling van het hoofdkwartier van de 7e vloot in de Pacific (30-1-59).

24. Young heeft op 20 februari 1959 medegedeeld, dat Amerikanen waarschuwing hebben herhaald aan Indonesië t.g.v. jongste wapenleveranties, zowel te Washington als te Djakarta.

25. Bezoek minister Luns aan Herter c.s. Dillon, gevoelig voor pleidooi minister Luns bij voortduring te waarschuwen, zegde toe tijdens oponthoud in Djakarta de Indonesische ministers nog eens te waarschuwen en Dulles' standpunt van oktober 1958 nog eens in

herinnering te brengen. Minister Luns waarschuwt Robertson tegen een te optimistische visie (2-4-1959).

26. Bezoek Young aan minister Luns. Aanvrage "for general purposes" zal met sympathie worden bestudeerd. Wachten op lijst van Marine (28-4-1959).

27. Robertson heeft Indonesische ambassadeur Mukarto herinnerd aan de door Dulles indertijd aan Subandrio gegeven ernstige waarschuwing tegen geweld ten opzichte van Nederlands Nieuw-Guinea. 'Standpunt Amerikaanse regering ongewijzigd' (28-5-59).

28. VS-ambassade ingelicht, dat shoppinglist voor Nieuw-Guinea door Pröpper aan admiraal Snackenberg overhandigd en ernstig gesproken over consequenties als VS onze redelijke verzoeken niet inwilligt (18-6-59).

29. Van Roijen benadrukt op State Department ingevolge instructie minister Luns nog eens dringend karakter Nederlands verzoek om additionele steun. Shoppinglist wordt besproken zulks ten vervolge op gesprekken met Herter en Norstadt (25.8.59).

30. Minister Luns sprak McElroy: Nederland kan niet alleen algemene defensie Nieuw-Guinea voor zijn rekening nemen naast onze NAVO-verplichtingen; inmiddels leveren de VS wapens aan Indonesië. Shoppinglist verder besproken (15-9-59).

31. Minister Luns op State Department bij Parsons: dankte voor steun gunstige reacties op ons verzoek overvliegen mariniers in geval van nood. Minister Luns zei, dat U.S. en U.K. waarschuwingen aan Indonesië succes gehad (deterrent) maar dat RI-bedoelingen onveranderd en strijdkrachten versterkt. Er blijft gevaar voor Indonesisch militair avontuur (28-9-59).

1960

32. Lunch Van Roijen-Steeves, wnd. assistant secretary voor Verre Oosten. Gesprek over oorlogszuchtige uitlatingen Nasution. Steeves: Achter de schermen krijgen Indonesiërs waarschuwingen. Van Roijen spreekt hoop uit, dat deze waarschuwingen inderdaad duidelijk genoeg naar voren gebracht zullen worden, aangezien Indonesiërs anders de indruk zouden krijgen dat de Amerikanen het bij een aanval op Nieuw-Guinea bij platonische verklaringen zouden laten (31-3-60).

33. Nu Sukarno blijkbaar gecoördineerde Indonesische actie voert (uitspraken Nasution, Leimena, Subandrio, e.d.) om Nederland bij voorbaat als agressor aan te wijzen, ware er bij State met nadruk op te wijzen, dat de VS er tegenover Indonesië nimmer twijfel aan laten bestaan, dat de gegeven waarschuwingen tegen Indonesische agressie onverminderd van kracht blijven, welke voorwendsels Djakarta ook zou gebruiken (27-4-60).

34. Na ontvangst 3 ambassadeurs heeft minister Luns Young ontvangen en erop aangedrongen dat Indonesiërs indicatie wordt gegeven van wat zij kunnen verwachten bij het in de wind slaan van Amerikaanse waarschuwingen (27-5-60).

35. Op 16 november 1960 deelt de Amerikaanse ambassadeur mede, opdracht te hebben aan minister Luns niet te zeggen of de Amerikaanse Marine inderdaad 'contingency planning'

heeft ondernomen terzake van militaire steun aan Nederland bij een Indonesische aanval op Nederlands Nieuw-Guinea. De ambassadeur voegde hieraan echter vertrouwelijk toe, dat naar zijn persoonlijke mening deze reactie van Amerikaanse zijde niet uitsluit dat de Amerikaanse marine-autoriteiten in feite wel zulk een 'planning' hebben ondernomen. Doch het is duidelijk, zo voegde de heer Young hieraan toe, dat indien zulks het geval zou zijn, de Amerikaanse regering het voor beter houdt dit niet in dit stadium aan Nederland te bevestigen (21-11-60).

36. Young naar aanleiding van bekendstelling onderschepping vaartuig infiltranten op 28 november: 'Jones kreeg enige dagen tevoren instructie uiting te geven aan "grave concern" Amerikaanse regering over agressieve daad van Indonesië (jongste infiltratie) en opdracht om zeer duidelijk te maken dat, mocht Indonesië militair tegen Nederland in de Pacific gaan optreden, "The United States of America won't stand for it". Mogelijkheid van zeer ernstige verwikkelingen tussen Indonesië en andere Westerse landen was aldus niet uitgesloten', aldus Young (1-12-60).

1961

37. Naar aanleiding van uitnodiging Sukarno dient Van Roijen o.a. vertrouwen uit te spreken, dat door president Kennedy van deze ontmoeting gebruik zal worden gemaakt om met het volledige gezag van de VS in alle ernst aan Sukarno duidelijk te maken, dat de nieuwe administratie niet minder dan de vorige vasthoudt aan de vroeger gegeven waarschuwingen, niet alleen voor wat betreft het niet-offensief gebruik van Amerikaanse wapenmateriaal, doch ook ten aanzien van Nieuw-Guinea geldt, dat de VS trouw zullen blijven aan het beginsel, dat zij geen agressie zullen dulden onder welk voorwendsel ook.
Tevens van belang dat op matiging wordt aangedrongen in de Indonesische propagandacampagen etc. (24-2-61).

38. Harriman erkende tijdens bezoek aan Parijs tegenover Stikker, dat Indonesië geen rechtmatige aanspraken heeft op Nederlands Nieuw-Guinea en dat Nederland taak bevolking tot zelfbeschikking te brengen heeft te vervullen (22-3-61).

39. Staatssecretaris Van Houten zet aan Under-Secretary of State Ball Nederlandse teleurstelling uiteen over Amerikaans besluit tóch geen vertegenwoordiger naar opening NNG-raad te sturen en uitnodiging aan Sukarno waarschuwing aan Sukarno geen effect, tenzij de Amerikaanse regering openlijk zou verklaren Nederland in geval van een conflict militaire steun te zullen verlenen. Ball zegt niet op de hoogte te zijn, begrip te hebben voor argumenten dr. Van Houten, bezwaren aan Washington door te zullen geven (4-4-61).

40. Gesprek minister Luns met Rusk te Oslo. Sukarno bleek in ieder gesprek met Amerikanen tot geen enkel compromis bereid. Wederom was van Amerikaanse zijde duidelijke waarschuwing aan Sukarno gegeven, dat agressie tegen Nederlands Nieuw-Guinea een uitermate gevaarlijke toestand zou doen ontstaan. Antwoord non committal (verhaal over afwisselend door Indonesische en Nederlandse troepen bezochte eilandjes).
Rusk dacht wel, dat als gevolg van Kennedy's en zijn eigen waarschuwingen (en Menzies aan Nasution) Sukarno zich tweemaal zou bedenken alvorens agressie te overwegen.

Rusk vraagt een most realistic appraisal voor de komende 10 jaar, inclusief de Nederlandse publieke opinie. Minister Luns was bereid tot internationalisering, die het recht op zelfbeschikking zeker zou stellen.
Conclusies vastgelegd na gesprek van minister Luns met Rusk in Washington:

1) Sukarno zou ernstig worden gewaarschuwd; Amerikaanse politiek ten aanzien van Nieuw-Guinea niet gewijzigd;
2) Amerika onderschrijft Nederlands standpunt: oplossing kan slechts worden overwogen op basis van de gehele vrije en op bonafide wijze te verwezenlijken uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht;
3) Nederlandse administratie kan niet worden gemist in de periode voorafgaand aan de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht;
4) Amerika zal haar studie om tot enigerlei vorm van internationalisatie te geraken maken in nauw overleg met de Nederlandse regering en Indonesië niet tevoren inlichten.

Minister Luns heeft aan Nederlandse kabinet verklaard, dat indien Amerika tot slotsom geen andere oplossing dan huidige Nederlandse positie te handhaven, Nederland op sterkere en meer openlijke Amerikaanse steun zal kunnen rekenen. Heropening volledig gesprek met Indonesië heeft geen zin. Ondanks bestaan UNCI heeft Indonesië alle accoorden kunnen verscheuren (13-5-61).

41. Naar aanleiding van een bericht uit zeer geheime betrouwbare bron, volgens hetwelk president Kennedy 'om' zou zijn en aan president Sukarno zou hebben gezegd, dat de VS zijn politiek beleid in Indonesië kan aanvaarden en steun zal verlenen in het bijzonder ten aanzien van Nieuw-Guinea, hetgeen voorlopig niet wereldkundig kan worden gemaakt, is contact opgenomen met de CIA. (Volgens dit bericht zou Kennedy opdracht gegeven hebben de houding van Nederland te veranderen, zo mogelijk door een verandering in het kabinet, door Nederlandse en buitenlandse pers te instrueren de koloniale houding van Nederland te critiseren en partijen en politieke figuren in Nederland te bewerken om de Nederlandse regering tot een andere politiek ten aanzien van Nederlands Nieuw-Guinea te forceren; ambassadeur Rice ontkent het bestaan van deze instructie. CIA-leiding seint aan CIA hier te lande dat het bericht niet op feiten berust en veronderstelt dat Subandrio c.s. na het bezoek van Sukarno aan Kennedy in Djakarta de indruk wilde wekken dat Sukarno iets zou hebben bereikt (14-6-61).

42. Toen Sukarno begin december 1961 aan Jones mededeelde een gewapende actie tegen Nederlands Nieuw Guinea- niet meer tegen (!) te kunnen houden, heeft president Kennedy hem een brief geschreven, waarin hij stelde dat reeds veel bereikt was om een vredelievende oplossing tot stand te kunnen brengen en een dringend beroep op Sukarno deed niet tot geweldpleging over te gaan. Kenney voegde daaraan toe, dat na geweldpleging het heel moeilijk voor de Amerikanen zou zijn om nog behulpzaam te zijn (11-12-61).

43. Na Indiase aanval op Goa krijgt dr. Van Roijen opdracht om te wijzen op agressieve verklaringen van Sukarno en Subandrio en het bestaande oorlogsgevaar. Nederland meent in dat geval op actieve steun van de VS te mogen rekenen. VS heeft logistieke steun toegezegd; welke maatregelen denkt VS te nemen? (19-12-61)

44. Gesprek dr. Van Roijen met Tyler. Amerikaanse president hoopt dat een procedure voor besprekingen kan worden gevonden zonder precondities. Wat VS in geval van Indonesische aanval zou doen, zou afhangen van de omstandigheden; nadere studie, ook van stopzetting wapenleveranties, werd toegezegd (21-12-61).

45. Conclusies ambassadeur ten aanzien van het denken van State Department:

1) Militaire en logistieke steun bij Indonesische agressie kan niet worden verwacht. Er kan zich echter een situatie voordoen, waarbij de VS tot het inzicht komen, dat zij zich in de strijd moeten mengen;
2) State ziet de rol van de VS als die van een "helpful friend" en wil dus geen eenzijdige druk uitoefenen;
3) VS zal actief proberen oplossing te zoeken.

Hierop volgt overleg met de VS over een gesprek met Indonesië met inschakeling van een 'derde' (21-12-61).

46. Van belang is, wat de VS wil doen om Indonesische agressie te voorkomen: VS deterrent heeft reeds eerder gewerkt. Laat VS tonen, dat het in ernst geen agressie zal dulden, laat 7e vloot Nieuw-Guinea bezoeken. Vergelijking met Suez (22-12-61).

47. Bij gesprek met Rusk over mogelijke bereidheid Sukarno zonder precondities te onderhandelen, bracht dr. Van Roijen de mogelijke Amerikaanse steun bij een aanval op Nieuw-Guinea ter sprake. Rusk zei dat een bilaterale verzekering aan Nederland onmogelijk was; misschien in VN-verband? Bezoek van de 7e vloot was niet mogelijk. (27-12-61)

1962

48. Verzoeke VS-regering wijzen op oorlogsdreigementen van Sukarno en dringend vragen niet alleen maar aan te dringen op matiging zonder iets te doen. Ook wapenleveranties stoppen alsmede hulpverlening indien houding Djakarta niet verbetert (5-1-62).

49. Naar aanleiding hiervan stap gedaan. Reactie: Harriman wil eerst verslag van Jones afwachten van diens reis met Sukarno naar Oost-Indonesië. In geval van agressie zou VS in de Veiligheidsraad actie nemen, maar Indonesië zou dan communistisch worden. Het doel moet zijn agressie te voorkomen (5-1-62).

50. Opdracht aan ambassadeur Washington om te laten blijken van Nederlands besluit ernst te maken met defensieversterkingen. Hierbij mede te delen, dat in dat kader verwachtbaar dat wij gebruik maken van de faciliteiten toegevoegd voor operatie Eclectious (10-1-62).

51. Harriman zegt, dat stopzetting wapenleveranties niet opportuun zolang getracht wordt vreedzame oplossing te bereiken. Mocht Indonesië tot gewapende actie overgaan, dan zal de VR ingrijpen en een Amerikaans embargo volgen (16-1-62).

52. Over zijn onderhoud met Secretary of State Rusk rapporteert Hr. Ms. Ambassadeur:

> Ik zei tegen Rusk: 'Indien wij tot geheime besprekingen met Indonesië zouden komen, zou, zoals ook Rusk had gezegd, de verdere opbouw van het Indonesische

> militaire apparaat terstond beëindigd moeten worden. Immers indien de Indonesiërs tijdens de besprekingen rustig zouden doorgaan met het organiseren van hun militaire apparaat zouden wij uiteindelijk kunnen blijken in een val gelopen te zijn.'
> Op dit laatste punt meende Rusk mij enige verzekering te moeten geven. Hij gaf te kennen dat de VS bij Indonesië geen twijfel zou laten over de ontoelaatbaarheid van het voortgaan met militaire opbouw en dreigementen tijdens onderhandelingen. Overigens was de Attorney General overtuigd dat Sukarno het niet op een gewapend conflict wilde laten aankomen (2-3-62).

53. Rusk herhaalde met grote klem, dat mocht Indonesië aan de conferentietafel plaatsnemen en desalniettemin voortgaan met woord en daad agressie voorbereiden, om maar te zwijgen van agressie zelf, een geheel nieuwe situatie zou ontstaan die tot een 'rethinking' van de Amerikaanse houding zou leiden. Hij voegde hieraan toe dat Amerikaanse verzoek aan ons eskader op dit moment niet te zenden een 'added responsibility' op Amerika legt. (3-3-62)

54. Harriman verklaarde nog dat wij niet moeten denken dat de dusver tegenover Indonesië gevolgde 'soft approach' betekent dat Amerika alles door de vingers zal zien. Een militaire aanval door Indonesië zal bijzonder ernstig worden opgenomen door Amerika (3-3-62).

55. In dit beschouwende telegram geeft de ambassadeur de volgende toelichting op de bovenvermelde besprekingen:

> VS-regering is ervan overtuigd dat wanneer het gesprek maar tot stand komt, ophitsing en bedreiging achterwege zullen blijven. Dat de VS zich een zware verantwoordelijkheid op de hals haalt door op grond van die overwegingen ons het zenden van versterkingen te ontraden is men zich zeer wel bewust. Daaruit mag echter bepaald niet worden afgeleid dat de VS ons militair te hulp zou komen, indien Indonesië tijdens de besprekingen tot de aanval zou overgaan, althans het is uitgesloten dat ons op dat punt een toezegging zou worden gegeven (4 maart 62).